

UN
DP

ЗДОРОВЕ ХАРЧУВАННЯ

ВОДА ПИТНА ФАСОВАНА

ЯКІСНИЙ ВИБІР

ЯКІСНИЙ ВИБІР

ВОДА ПИТНА ФАСОВАНА

Інформаційний довідник

Київ 2007

Видання здійснене в рамках спільного проекту Європейського Союзу та Програми Розвитку ООН «Спільнота споживачів та громадські об'єднання».

Публікація представляє погляди авторів та в жодному разі не є будь-яким зобов'язанням або висловлює офіційну позицію та погляди Європейської Комісії, урядів країн-донорів, Програми розвитку ООН чи організацій та закладів системи ООН

При підготовці брошури використані наступні матеріали:

- Державні санітарні норми і правила «Вода питна фасована. Гігієнічні вимоги та контроль за якістю»; МОЗ України, 2004р.;
- «Вода питна фасована» - ДСТУ (Проект, друга редакція); Держспоживстандарт України 2007р.;
- «Води мінеральні природні фасовані» - ДСТУ (Проект, остаточна редакція); Держспоживстандарт України 2006р.;
- «Води мінеральні питні. Технічні умови», ДСТУ 878-93;
- <http://subos.com.ua/ua/articles/5/>;
- Газета «Харчовик», №8 (24.04-2007-14.05-2007)

Для контактів:

Спільнота споживачів та громадські об'єднання
Вул. Шовковична 30-б, офіс 26
Тел./факс: 253-6705, 253-6732, 253-6679
E-mail: cscn@undp.org.ua
www.undp.org.ua/cscn
www.consumerinfo.org.ua

ЗМІСТ

Загальні положення	4
Типи бутильованих вод	5
Класифікація фасованих питних вод	6
Визначення мінеральних вод	7
Пакування	9
Маркування	10
Правила зберігання	12

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Міжнародна асоціація бутильованої води (IBWA) дає таке визначення:

«Вода вважається бутильованою, коли вона відповідає державним стандартам та гігієнічним вимогам до питної води, а також вміщена в гігієнічний контейнер і продається для придбання людиною. При цьому вона не повинна містити підсолоджувачів чи добавок штучного походження.

Ароматизатори, екстракти та есенції природного походження можуть додаватися в кількості, що не перевищує одного вагового відсотка.

Якщо ж вода містить більший відсоток, то вона належить до безалкогольних напоїв».

Зараз підприємства, що випускають бутильовану воду, працюють по своїх власних технічних умовах і по своїй технологічній інструкції, що дозволяє застосувати різне обладнання і технологію доочищення води та її дезинфікування, а також різні джерела водопостачання.

Доочищена питна вода має повноцінні смакові якості, характеризується невисокими показниками мутності, кольоровості і окислюваності. Крім того, в доочищеній питній воді штучно знижений вміст заліза, катіонів важких металів, пестицидів, а також макро- і мікросолей.

Фасована вода в Україні виробляється з 90-х років ХХ століття.

ТИПИ БУТИЛЬОВАНИХ ВОД*

Артезіанська вода (<i>artesianwater</i> або <i>artesianwellwater</i>)	Підземна вода під тиском, оточена водоносними пластами гірських порід, між водонепроникними шарами порід
Мінеральна вода (<i>mineral water</i>)	Вода, яка містить не менше 250 ppm загальної кількості розчинених у воді твердих речовин, походить з джерела геологічно і фізично захищеного
Очищена вода (<i>purified water</i>)	Дистильована вода, знесолена вода, вода очищена зворотним осмосом
Ґрунтова вода (<i>ground water</i>)	Підземна вода під тиском, що дорівнює або більший від атмосферного і на неї прямо не впливають поверхневі води
Джерельна вода (<i>spring water</i>)	Вода, яка вільно витікає з-під землі на поверхню. Якщо пробурили свердловину, але вода далі витікає на поверхню самостійно, то така вода теж належить до типу springwater
Ігриста вода (<i>sparkling water</i>)	Вода, яка після обробки містить практично ту саму кількість діоксиду вуглецю, як при витіканні з джерела
Стерильна вода (<i>sterilized water</i>)	Стерильна вода, яка відповідає гігієнічним вимогам щодо стерильності води
Крижана вода (<i>well water</i>)	Вода, добута із свердловини

*Класифікація від Американської асоціації безпеки продуктів - FDA (US Food and Drug Administration)

КЛАСИФІКАЦІЯ ФАСОВАНИХ ПИТНИХ ВОД

Для виробництва фасованої питної води використовують воду підземних джерел питного водопостачання або питну воду централізованого питного водопостачання, додатково оброблену з метою поліпшення її якості.

В залежності від способу водообробки фасовані питні води підрозділяють на:

- **необроблені** – це води, які мають природний склад, характеризуються високою якістю та за всіма показниками відповідають вимогам санітарних правил. Перед фасуванням такі води можуть проходити тільки фільтри для вилучення завислих речовин з мінеральною засипкою та УФ-опромінювання, котрі суттєво не змінюють фізико-хімічні показники їх якості;

- **оброблені** – це води, що виготовляються з водисировини, якість якої не відповідає вимогам санітарних правил, та для її приведення у відповідність нормативам потребує очищення (доочищення).

Фасовані питні води можуть бути:

- **негазовані**;
- **газовані** (природно чи штучно насичені діоксидом вуглецю). За ступенем насичення діоксидом вуглецю ці води поділяють на слабогазовані, середньогазовані, сильногазовані.

За ступенем насичення діоксидом вуглецю ці води поділяють на слабогазовані, середньогазовані, сильногазовані.

Масова частка діоксиду вуглецю у насичених діоксидом вуглецю водах повинна бути:

- для слабогазованих від 0,2 % до 0,3 % включно;
- для середньогазованих понад 0,3 % до 0,4 % включно;
- для сильногазованих понад 0,4 % до 0,6 % включно.

ВИЗНАЧЕННЯ МІНЕРАЛЬНИХ ВОД

Мінеральні природні столові води – це фасовані природні підземні мінеральні води водних об'єктів (родовищ), що характеризуються мінералізацією від 0,1 г/дм³ до 1,0 г/дм³, стабільністю фізико-хімічного складу, умістом біологічно активних компонентів та сполук, нижчим прийнятих бальнеологічних норм (таблиця 1), відповідно до кондицій, установлених для кожного об'єкта (родовища), які використовуються без додаткового оброблення, що може вплинути на хімічний склад і мікробіологічні властивості, згідно з медичним (бальнеологічним) висновком.

До цих вод можуть бути також віднесені води з мінералізацією до 1,5 г/дм³ після проведення експериментальних досліджень на відсутність лікувальних властивостей.

Мінеральні природні столові води застосовуються як столові напої без обмеження частоти вживання і для приготування їжі.

Мінеральні природні лікувально-столові води – це фасовані природні підземні мінеральні води об'єктів (родовищ), які мають лікувальні властивості, характеризуються мінералізацією від 1,0 г/дм³ до 8,0 г/дм³, стабільністю фізико-хімічного складу, умістом біологічно активних компонентів та сполук, нижчим за прийняті бальнеологічні норми відповідно до вимог кондицій, установлених для кожного об'єкта (родовища), які використовуються без додаткового оброблення, що може вплинути на хімічний склад і мікробіологічні

властивості, згідно з медичним (бальнеологічним) висновком.

Мінеральні природні лікувально-столові води застосовуються як лікувальні за призначенням лікаря і як столові напої при несистематичному вживанні на протязі не більше 30 днів з інтервалом 3-6 місяців.

Розведені мінеральні води - це фасовані води, які одержані шляхом розведення природних підземних мінеральних вод природними підземними мінеральними водами з мінералізацією до $1,5 \text{ г/дм}^3$, що дає змогу їх використання у курортній і позакурортній практиці.

Розведені природні столові води застосовуються як мінеральні природні столові, а розведені лікувально-столові як мінеральні природні лікувально-столові води.

Мінеральні природні лікувальні води – це фасовані природні підземні мінеральні води об'єктів (родовищ), які мають виражену лікувальну і профілактичну дію на організм людини, характеризуються мінералізацією більше $8,0 \text{ г/дм}^3$ або меншою при умісті в них біологічно активних компонентів та сполук не нижче прийнятих бальнеологічних норм відповідно до кондицій, установлених для кожного об'єкта (родовища), вода яких використовується без додаткового оброблення, яке може впливати на хімічний склад та мікробіологічні властивості, згідно з медичним (бальнеологічним) висновком.

Мінеральні природні лікувальні води використовуються тільки з метою лікування за призначенням лікаря відповідно до медичних показань.

Негазовані фасовані мінеральні води – мінеральні води, які не містять природного або штучно внесеного діоксиду вуглецю.

Природно газовані фасовані мінеральні води – мінеральні води, які містять природний діоксид вуглецю.

Штучно газовані фасовані мінеральні води – мінеральні води, які містять штучно внесений діоксид вуглецю.

ПАКУВАННЯ

Питну воду фасують у спожиткову тару місткістю не більше ніж 11,0 дм³, а саме:

- скляні пляшки згідно з ДСТУ ГОСТ 10117.1 та інші скляні пляшки, скляні банки;

- посуд одноразового використання (пляшки ПЕТ(Ф), сифони із полімерних матеріалів вітчизняного чи імпортного виробництва, металеві банки, пакети із полімерних та змішаних (полімерно-картонних) матеріалів;

- посуд багаторазового використання, який має висновок державної санітарно-епідеміологічної експертизи щодо їх безпеки з урахуванням максимальних строків зберігання продукції.

Дозволено за умовами договору з замовником фасувати питну воду у спожиткову тару місткістю до 20,0 дм³.

Мінеральні води, насичені діоксидом вуглецю, фасують:

- **природні столові та природні лікувально-столові води** у скляні пляшки згідно з ДСТУ ГОСТ 10117.1 та інші скляні пляшки різної місткості, тару ПЕТ(Ф) та інші види тари місткістю до 11,0 дм³ згідно з чинними нормативними документами та дозволу Центрального органу виконавчої влади у сфері охорони здоров'я України в кожному конкретному випадку;

- **природні лікувальні води** у скляні пляшки типу Х, тару ПЕТ(Ф) місткістю від 0,33 до 2,5 дм³, а залізісті та слабкомінералізовані води з підвищеним вмістом органічних речовин у тару місткістю не більше 1,5 дм³

згідно з чинними нормативними документами та дозволу Центрального органу виконавчої влади у сфері охорони здоров'я України в кожному конкретному випадку;

- **негазовані мінеральні води** фасують в скляні пляшки та банки місткістю до 3,0 дм³, пакування Тетра-Пак місткістю від 0,1 дм³ до 1,0 дм³, в тару ПЕТ(Ф) та інші види тари місткістю до 11,0 дм³ і згідно з чинними нормативними документами та дозволу Центрального органу виконавчої влади у сфері охорони здоров'я України в кожному конкретному випадку.

Заборонено повторне використання тари ПЕТ(Ф).

МАРКУВАННЯ

Кожну одиницю тари з водою маркують етикетками згідно з чинними нормативними документами, що містять викладену на державній мові інформацію щодо:

- назви фасованої води;
- місткості, в кубічних дециметрах або літрах;
- характеристик якості:

1) загальної мінералізації або сухого залишку, грам на кубічний дециметр.

2) загальної жорсткості, моль на кубічний метр;

3) вмісту фтору, міліграм на кубічний дециметр.

При штучному фторуванні вказувати: "штучно фторована питна вода";

4) вміст йоду (природний/штучний), міліграм на кубічний дециметр, за наявності в воді йоду більше ніж 50 мкг/дм³;

- стану фасованої води за ступенем насиченості діоксидом вуглецю (негазована, слабогазована, середньогазована, сильногазована);

- кінцевої дати споживання "Вжити до" або дати фасування та строку придатності до споживання (число, місяць, рік);

- стану води за ступенем насиченості діоксидом вуглецю (негазована, слабогазована, сильногазована),

за походженням діоксиду вуглецю (природно газована, штучно газована);

- походження (мінеральна природна, мінеральна розведена);

- застосування води (столова, лікувально-столова, лікувальна);

- рекомендацій щодо лікувального застосування з приміткою для лікувально-столових вод: *“Застосовуються як лікувальні за призначенням лікаря і як столові напої при несистематичному вживанні на протязі не більше 30 днів з інтервалом 3 – 6 місяців”*, для лікувальних вод: *“Використовуються тільки з лікувальною метою за призначенням лікаря відповідно до медичних показань”*;

- основних протипоказань (для лікувально-столових та лікувальних вод);

- кінцевої дати споживання “Вжити до” або дати фасування і терміну придатності до споживання (число, місяць, рік);

- номера партії (номером партії вважати дату фасування);

- умов зберігання;

- назви, повної адреси і телефону виробника, адреси потужностей (об'єкта) виробництва.

На етикетці середньогазованої та сильногазованої води зазначають: “Не рекомендується для дітей та хворих”.

Дозволено виносити на етикетку:

- позначення походження води: “джерельна”, “із свердловини”, “з глибини...”;

- специфічні властивості води:

1) “містить фтор”- за наявності фтору в природній столовій воді від 1,2 мг/дм³ до 1,5 мг/дм³, в природній лікувально-столовій воді - більше 1,5 мг/дм³;

2) “містить залізо” – за наявності в мінеральних водах заліза від 5,0 мг/дм³ до 10,0 мг/дм³;

3) “містить йод” – за наявності в мінеральних водах йоду від $1,0 \text{ мг/дм}^3$ до $5,0 \text{ мг/дм}^3$;

4) “містить метакремнієву кислоту”- за наявності в мінеральних водах метакремнієвої кислоти від $35,0 \text{ мг/дм}^3$ до $50,0 \text{ мг/дм}^3$.

Власна назва фасованої мінеральної води на етикетці повинна бути зазначена однаковим кольором і розміром шрифту. Розмір шрифту власної назви фасованої мінеральної води повинен бути у 1,5 рази більшим за розмір шрифту інших інформаційних даних.

Текст маркування фасованої питної води підлягає обов'язковому погодженню з центральним органом виконавчої влади у сфері охорони здоров'я України.

ПРАВИЛА ЗБЕРІГАННЯ

Фасовану питну воду зберігають у спеціальних затемнених, чистих, сухих, добре вентильованих складських приміщеннях за температури від $5 \text{ }^\circ\text{C}$ до $20 \text{ }^\circ\text{C}$ і відносної вологості повітря не більше ніж 75% .

Складують та зберігають продукцію у штабелях.

Висота штабеля повинна бути не більше ніж 3 м , відстань від нагрівальних приладів до штабеля - не менше одного метра.

Кількість рядів пакетів, сформованих із спожиткової тари з водою, під час зберігання не повинна перевищувати:

1) для скляних пляшок місткістю до $0,5 \text{ дм}^3$ включно – 8 рядів;

2) для пляшок ПЕТ(Ф) і ємностей із полімерних матеріалів:

- місткістю до $0,5 \text{ дм}^3$ включно - 6 рядів;

- місткістю понад $0,5 \text{ дм}^3$ до $1,0 \text{ дм}^3$ включно - 5 рядів;

- місткістю понад $1,0 \text{ дм}^3$ до $3,0 \text{ дм}^3$ включно - 4 ряди;

- місткістю понад $3,0 \text{ дм}^3$ до $11,0 \text{ дм}^3$ включно - 2 ряди.

